

ШЫН

Совет Эвилелинин Коммунистг партиязынын

Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттеринин, ажилчы чоннар депутаттарының область Советинин органы

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА

Чурттуң ховуларында (1 арын). Колхозтуң орулгазы улам бедээр (1 арын). В. Еременко.—Сталинград ГЭС-тиң тудушкунунда (1 арын). ПАРТИЯҢИ АМЫДЫРАЛ: М. Дамдин.—Партия бөлүктөрүнүн ажилына удуртулганы экижидер; С. Ширап.—Партия организациязы-

ның ажилында четпестерни дүрген чайладыр (2 арын). Г. Рамазанов.—Чечектелип турар Башкырия (2 арын). И. Шойдак.—Аас-кежиктиг совет үеде ажилдагы болгаш чурттаары өөрүнчү (3 арын). Чаа номнар дугайында (3 арын). В. Пищуани.—Улус демократия-зының чурттарында көдээ ажил-

агы бүдүрүлгезиниң өзүлдөзи (4 арын). Вьетнамның херээженнериниң француз херээженерге байры (4 арын). Италияда антидемократтыг согулда хоойлуун массаларның ыйышкыны-биле күш чок болдурган (4 арын).

Дүжүт ажаап алышыкынынга белеткелди дүрген доозар

1954 чыл—бистичи чуртувуска социалистг көдээ ажил-агыйның бүгү адырларының улам ылай күчүлүг көдүрүлүшкүнүнүң чылы болур уждурлуг. Тываның колхозчу тараажылары көдээ ажил-агыйның өгүгү культуураларында бедик дүжүттү алышынга дыка улуг демиселди чорудуп, бо чылын чаксы тарылганы кыска хуусаада, бедик агротехниктиг деңгелге эрттиргенер. Черни анданыр, тарааны тараанындан эгелээш ону ажаап алгыже чедир колхозчуларын, МТС-териниң болгаш совхозтарның механизаторларының салган улуг хемчээлдиг күш-ажылын улам-на үре-түнедиг оолдурдарда дүжүт ажаап алышыкынынга эки шынарлыг белеткенге, тарааны чидирг чокка, чогуур өйүндө үлегерлиг ажаап алыры эң чугула сорулга болур.

Дүжүт ажаап алышыкынын үлегерлиг чорудары болгаш күрүнеге тараа дужаалдазын чогуур өйүндө чедикшикниң күсседери колхозчу тараажылар биле МТС-териниң механизаторларының күш-ажылы деминг кады ажилдагызындан улуг хамааржы.

СЭКП Төп Комитетиниң сентябрь болгаш июнь пленумларының төөгүлүг шийтпирлерин эрестиг боттандырыр, Төрөөн чурттуң күчүзүн болгаш оайлаан улам-на күштедирер дээш бистичи областтың машина-трактор станцияларының, совхозтарның комбайнерлары, Ставропольдуң комбайнерларының патриоттуг эгелээшкенин деткип, комбайннарның бүдүрүкчүлүгү бедирериче улуг ки-чээлгеин салып турарлар. Комбайннарның бедик бүдүрүкчүлүгүн чедип алыр болгаш гектар өөрүзүндө тарааны чидирг чокка ажаап алыр дээш «С-4» деп комбайннарны Бия-Хем МТС-тиң комбайнеру Дмитрий Гилев эки шынарыг септеп, оларның чамдык четпестерин чаартып, комбайн бүрүзүндө тараа тудукчуларын кылып алган.

Дүжүт ажаап алышыкынынга чедир каш санныг хонук арткан. Бидиң турбуже, ол кампанияга МТС-тер, совхозтар, колхозтар багай белеткенип турар. Ылангыч МТС-тер комбайннар септелгезин июнь 10-га чедир чүглө 70 хуу күссеткен. Бо талазы-биле Чадаана, Бай-Тайга, Кызыл-Мажалык, Сарыг-Сеп МТС-тер комбайннар септелгезин чүглө 20—30 хуу чедир күсседип, дендин четпес белеткенип турарлар. МТС-тер, совхозтар молоталкаларын, жаткаларын болгаш тараа арыглаар машиналарын септелгезин чаа-ла эгелеп кирген. Колхозтар дүжүт ажаап алыр машиналарын септелгезин чүглө 60 ажыг хуу күссеткен чугаалаарга-ла четчир.

Ажаап алышыкынын машиналарын септээр-биле кады ол машиналарга ажилдаар кадрларын МТС-тер, совхозтар ам-даа четчир кылдыр белеткел албай турарлар. Чижээ, Кызыл-Мажалык, Чадаана, Бай-Тайга МТС-терде 5—8 комбайннарга ажилдаар комбайнерлар амдыгаа чедир четчелетинээр.

Партия болгаш казак бистичи областтың МТС-терин, совхозтарын бирги чергениң техниказы-биле бүрүн чепсегел, дүжүт ажаап алышыкынын кыска хуусаада чидирг чок-

Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флорунуң дайынчыларынга шефчи концерттер болгаш шилер

Июльдуң 25-тиң хүнү—СССР-ниң Шериг-Далай Флорунуң хүнү. Флоттарда, флотилияларда, шериг кезектеринде болгаш шериг-далай өөредилге черлеринде байырлаалга алдар кылдыр концерттерин болгаш шилерни көргүзүп турар.

СССР-ниң күрүнениң академиктиг улуг театрының артистер бригадазы Талинина үнүпкен. Ында шериг кезектеринге болгаш Балтий Флорунуң дайынчы корабльдеринге 20 ажыг концерттер болтулар. Москваның шил болгаш комедия театрының артистери Балтий флорунга оюн көргүскенер.

Евгений Вахтангов аттыг театрың чанында Б. В. Шукин аттыг театр училищениң үстүгү классчылары Кара-Далай флорунуң далайчыларынга оюн көргүзери-биле Севастопольге үнүпкен.

СССР-ниң күрүнениң академиктиг улуг театрының ийги бригадазы

ка чорудар бүгү аргаларын тургузуп берген. МТС-терин, совхозтарын директорлары, колхозтарның даргалары, оларның партия организациаларының секретарылары комбайннар болгаш өске-даа дүжүт ажаап алышыкынын машаналарының септелгезинче бүгү комбайнерларын, оларның дузалакчыларын, механиктерин, дарганнарны бүрүн кириштирер, күш-ажыды бедик бүдүрүкчүлүг болдурар талазы-биле органиастыг ажилдары күштедирип тургаш, септелгезин июль 25-тен эрттирбейн бүрүн доозар деп СЭКП Тыва обкомунуң үшкү пленумунуң айттышыкынын боттандырыр уждурлуг.

Дүжүт ажаап алышыкынынга оелеткел болгаш ону чорудары—көдээ ажил-агы ажилдарының эң шийтпирлиг үези болур деп чүвени областтың партия, совет болгаш көдээ ажил-агы органдары, МТС-тер, колхозтар, совхозтар удуртукчулары утуп черле болбас. Ынчангаш ам чаа дүжүттү ажаап алышыкыны бүгү белеткелди партия, совет болгаш көдээ ажил-агы органдары контролдап, ону хонга алган турары эң чугула.

Дүжүт ажаап алышыкынынга механизацияның деңгели чежемейиндаа бедик болза, тарааларның чамдызын бедүүн машиналар-биле ажаап алыр апарыш утпас херек.

Дүжүт ажаап алышыкынының кол нуруузу комбайннар шийтпирлээр. Ынчангаш МТС-тер, совхозтар комбайн агрегаттарын ажаап алышыкыга эки шынарыг белеткээр-биле кады оларны органиастап, дуржулгалыг комбайнерлар, трактористер, колхозчулар-биле четчелээр, комбайн агрегады бүрүзүңү ажилын контролда алыры болгаш партия, совет активиниң иштинде 3—5 комбайн бүрүзүңү органиастаачыларын тускайлап тургузары эргежок чугула. Ынчангаш комбайнеруң ажилын чүглө сезонда ажилдап кылганы-биле эвес, харын оң хүн онаадаларын күссеткени-биле, база чүглө кестинген гектарларын саны-биле эвес, харын хамыктың мурунда гектардан бастырып алган тарааның саны-биле үнелеп көөр деп СЭКП ТК-ның июнь Пленумунуң айттышыкынын шынгы боттандыраар херек.

СЭКП райкомнары, МТС-терде, совхозтарда, колхозтарда партия организациалары дүжүт ажаап алышыкыны белеткелди дүрген доозуп, ажаап алышыкынын болгаш күрүнеге тараа дужаалдазының планын кыска хуусаада үлегерлиг чорудары-биле колхозчу тараажыларын, механизаторларын, көдээ ажил-агы ажилдакчыларының социалистг чарыжын баштап, партия-политиктиг ажилды күштедирип, муракчы дуржулганы неппердир хүлээлгелди.

Улуг Совет Эвилелинин составына Тываның ажилчы чоннарының киргенинден бээр 10 чыл оюнга улуг чедикшикнерлиг ужуражыр дээш Тываның колхозчулары, механизаторлары дүжүт ажаап алышыкынын чидирг чокка кыска хуусаада ажаап алыр, оң-бөдөн бистичи Төрөөн чуртувустуң күчү-шылдалын бүгү талалыг быжыглаар херекке боттарының алышыкынын кирирлер.

Бакуже болгаш Каспий флотилиязың шефчи чорущууну доозуп турар. Ростовтуң дон казактарыңы болгаш пляска ансамбли ам Ыракы Чөөн чүктө туруп турар. Совет Армияның М. В. Фрунзе аттыг Төп Бажиңның концерт ансамбли Владивостоктуң, Хабаровски-нин, Ворошиловскиниң болгаш Ыракы Чөөн чүктүг өске-даа хоорайларының гарнизоннарының солдаттарыңа, матростарыңа болгаш старшиналарыңа он-он концерттер көргүзөр.

Совет Армияның Төп Бажиңның чанында армияны болгаш флоту уран-чечен чүүлдер-биле ханды-рарының салыры бо чылдың бирги чартык чылының иштинде шериг кезектеринге, флоттарга болгаш флотилияларга 1000 хире шефчи концерттерин болгаш шилерни көргүскүзөөн.

Ордулукту дамчыштыр Волга-Ахтубаны тудуштурар каналдың хөй километр унуу бая эртен. Ону тудуштурар эштип чоруур чер казыкчылары—чер казар снарядтар касканнар. Ам ол суднолар чаа суг оруун—алды километр, сугландырган каналды казып турар, олап плотинаны болгаш гидростанцияны ойбушаан, волга парохоттары

ЧУРТТУҢ ХОВУЛАРЫНДА

КУРБЫШЕВ. Областың Волга ол чарынын районнарында тараа культуураларың ажаап алышыкы эгелээн. Колхозтарда дүжүт ажаап алыр ажилдарың механика-засташкыны өзүп турар. Бүгү тарааларын бо чылын комбайннар-биле ажаап алыр. Саваның бөлүп алырыңа саван хөпөзүнээр машиналарын, трактор хөлөкүүлөрүн болгаш сараат октаар машиналарын ажыглаар. Дыка хөй шаңкарды механика-засташкыны тараа арыглаар агрегаттарын болгаш тараа чүдүрүкчүлери тургускан.

Ставропольдуң комбайнерларының кыйгырыңа харын кылдыр Поволжениң механизаторлары комбайннарның хүндүсү бедик ажилдап алышыкыны дээш чарышты калбартып турар.

Колхозтар күрүнеге тараа дужаалдазынче эгелеп кирипкен.

КАМЕНКА (Молдав ССР). Каменский МТС-тиң ажилдап берип турар колхозтарында дүжүттер ажаап алышыкынын шууштурар арга-биле чорудуп турар. Кестирилгени толарай удуртуп төлөздө, мурунда хову тураларга тургулаан «дүжүт» деп радиостанцияларын ам тараа кестирилгези чоруп турар ховулар көжүрө берген. Бир эвес комбайнның калдык бир кезең үрели берзе, комбайнерның дузалакчызы техниктиг дүрген дузаны саат чокка кый деп ап болур.

Ажаап алышыкының шак графиги канчаар күссетиниң турар дугайын үчөткич МТС-тиң диспетчеринге ийи шак эрткен санында-ла мелдээр турар.

ВИННИКИ (Львов область). Винники районнуң колхозтары күзүн чажып тарыыр арбайны тарырыңче областтың өске колхозтарын мурап кирген. Ол өске тараа культуураларын мракта мурап бижар, ылыг болгонда ону көктараа болгаш кызылгастың кезилгези эгелээриниң мурунда-ла ажаап ап болур.

Күзүн чажып тараан арбайларын чоктаа чаа комбайннар-биле ажаап алыр эгелей берген, гектар бүрүзүндө 20 центнер чедир тарааны бастырып ал турар.

Күзүн чажып тарыыр арбайны бо күзүн Львов областың өске-даа районнарының колхозтары тарыыр. СТАВРОПОЛЬ. Крайның бүгү-ле 20 тараа совхозтары күзүн чажар тарааларың массалыг ажаап алышыкынын калбартып турар. Олар комбайннар-биле 50 ажыг гектар күзүн чажар кызылгасты, арбайны кескен. Агротехниканың деңгелин бедиткениң ачызы-биле

эрткен чылдагызындан бедик дүжүттү ажаап ап турар. Сес муң хире гектар бода тарааларын тараан. Каменобродскиниң тараа совхозунда бо чылын дүжүт онза байлак. Ол ажил-агының комбайнерлары ортумаа-биле гектардан 20 центнер тарааны бастырып турар. Чайын андандар черлерге тараан кызылгаст 28 центнер дүжүттү берип турат.

Муракчы совхозтар кестирилгени калбартыры-биле кады тараа дужаалдазының темпизин күштедирип, силос белеткелди, чагыс чылдыг сипеннерин кезилгезин болгаш өске-даа ажилдарын органиастыг чорудуп турар.

АСТРАХАН-БАЗАР. (Азербайжан ССР). Республикада эң улуг тараалаң Астрахан-Базар районнуң ховуларында чүс хире комбайннар күзүн чажар тарааларың кезилгезин чорудуп турар. Кезилгези кыска хуусаада чорудары болгаш тарааның эки бастырылганы дээш чарышка киришпешан, Астрахан-Базар МТС-тиң механизаторлары 15 муң гектар шөлдөн планнатынган бүгү дүжүттү ажаап алышыкынын эрткен чылга бодаарга бо чылын бир ай бурунгаар дооскан. Ортумаа-биле 16 центнер тарааны бастырган. МТС-тиң ажилдап турар зоназын колхозтары күрүнеге тараа дужаарының планын күссеткенер.

Механизаторлар шак графигин шынгыг савышпашан, ажилдың бөлүлөшкөш методун калбаа-биле ажыглааннар.

КУРГАН. Курган областың машина-трактор станциялары кур болгаш куруккан черлерин пландан ажыр андарарын үргүлчүлөшпашан, чайын андарган черлерин ажаалдазын күштедиргенер. Механизаторлар андарары соонда лучильниктер-биле дискалаашкынын чер болганга чорутканнар, ам катал илиртер эжилды чорудуп турарлар. Бо ажилдарын колдуунда дүжө чорудуп турар.

Колхозтар чайын андарган черлерден эң бедик дүжүттөрин апар турарлар. Эрткен алышыкынын ажылавышпашан, механизаторлар чаашкын болган санында-ла хөзүрүн үлдүредилгезин чорудуп, ховуларын бок үнүштерден арыглап турарлар.

Келир үениң дүжүдүнүң дугайында эзулуг савыш салып, областтың МТС-тери эрткен чылдың бо үезинге бодаарга 180 гектар хөй чайгы черлерин болбаазыратканнар. (СЭТА).

Колхозтуң орулгазы улам бедээр

ТУРАН. (Телефон-биле). Миллионер колхоз «Кызыл тараачыны» 1953 көдээ ажил-агы чылдында 1 миллион 17 муң рубль нинти орулгазың 600 муң мал ажылындан алдынган. Нинтиниң малын өстүрер, оң продуктулуун бедир айтыр колхоз бүдүрүлгезинде бирги чергениң сорулгасы кылдыр тургустунган.

Эрткен чылын колхоз 16 муң тонна сипен белеткээр планындан муң ажыг тонна хөйну, а силос, саван, көк сула болгаш өске-даа чедикшик хынамчалыг белеткел, каяа тургалың, ажаалданы экижиктенден бүгү малы менди, күштүг чыл ашкан. Мал өстүрериниң бо чылгы күрүне планын колхоз ажыр күссеткен: инек—7 хуу, шээр мал—12 хуу, хаваан—30 хуу, чылгы—12,4 хуу, куш—20 хуу өзүлдөй болган.

Колхоз иезинден үш чылдарын мурунда ап турганындан ийи катал хөй сүттү азы инек бүрүзүндө ортумаа-биле 1200 литр сүттү саап ап турар. Сут-баран фермазында амгы үеде саар инек 250, а тускай ажаалдаа кирипкенин, хүнде 4 катал саар 66 инек бар. Келир 1955 чылда фермазы саар иезин 400 чедир өстүрери бүдүрүлгези планында көрдүнгөн, ол күссетинген турар.

Колхозтуң фермаларында хөй күш негетинер ажилдар механизастатынып турар. Автосутгарылдалар тургустунган, мал чени сөөртүрүп тракторлар-биле белеткээриниң чамдык ажилдарын машиналар-биле күсседип турар. Бо чылын хөйнуң кыргылдазын шүптүзүн электри күжү-биле чоруткан, инектин саалдазын база электридилер деп турар, а келир чылын инектен ортумаа-биле 2200 литр сүттү саап алган турары көрдүнгөн, ол база күссетинер уждурлуг.

Ажаалданы экижидери малдын продуктулуун бедирериче улуг уждурдузанын практика бүүрүткен. Мооң-биле кады инектин символика уксалынын калбартыр, нарын дүктүг хөйлөрүн көвүдөдир дү-

гайында колхоз база биче эвес хемчеглерин апар турар. Ол ышкы колхозтуң орулгалынын улам бедир сорулга-биле бо күстен эгелеп дигиниң эң эки менгүнелчек уксалыг фермазын органиастаарыңа база белеткелип турар.

Колхоз чер ажылының талазы-биле база биче эвес чедикшикнерлиг, тарылга шөлү чыл санында калбарып, дүжүттү улам бедип турар. Эрткен чылын чүглө дузалап ажил-агындан безин колхоз 246 муң рубльдиң орулгазын кирип алган. Бо чылын 7 гектарда картофельди дөрбөлчүн-уялчанчк арга-биле, көр-непелдугу 24 гектарда олурткан.

Часкы хову ажылынга агротехниктиг негеддерини чөп ажыгып, чайгы ажаалданы эки чорутканындан колхозтуң 1520 гектарда тараа культуураларының үнүжү багай эвес дүжүттүг болурун көргүзүп турар. Келир 1955 чылдың тарылгазынга 1700 гектар кур болгаш куруккан база чымчак чер андарылтазын белеткел алган. Амгы үеде сипен кезилгезин чедикшикниң чорутушпашан, дүжүт алышыкынынга хынамчалыг белеткелип турар.

Июль 17-ге чедир колхоз 800 центнер сипени сарааттап муң центнер силосту шыгмап алган. Сипен шөлдөрүндө 11 атыг машиналары, 2 тракторлар, боду чоруур 2 машиналар, тракторнуң — 1, атыгы — 14 дырбаштары бар, дөрт кезек черде 106 кижиге ажилдап турар. Ажилдың темпизин улам-на дүрген калбарып турар.

Колхоз бүдүрүлгезинде ол бүгү чедикшикнер болза, чагыс эс-сеткидиг күш-ажылды болгаш органиастыг удуртулганың көргүзүлгени болур. Бо дугайында артель баштаар чериниң даргазы эш Астафьев, ында парторганизация секретары эш Кунаев олар колхозчуларын күжүн чөп эвилдээр, техниканы шып ажыглаар талазы-биле органиастаачы ролун илердип турар.

Малга хөй чени белеткээр

Барыны-Хемчикте «Комсомол 30 чылы» колхоз сипен кезилгезинде июль эгезинде кирген. Малга ченир белеткелениң бригадазын бир бөлүндө атыгы сипен кезер 2 машиназы, бир дырбаш ажилдап турар. Ол бригада баштайгы он хонуктарда 78 гектар черниң сипенин кескен болгаш 2 сараатты тургускан. Оон ангыда малга ченир белеткээриниң бригадазының база бир бөлүү 43 гектар сипени кезип сарааттаан.

Колхозтуң мал фермазында ажилдакчылары база-ла силос салышыкынын чорудуп турар. Фермазы ажилдакчылары 25 хол кадымыр-биле 29 гектар черниң сипенин кескеш, 7 тонна сипенин силостан.

Сипен кезилгезинге болгаш силос салышыкынынга эштер Өлтээ, Калаган, Сапый-оол, Мөңгө-Сарыг, Семис-оол, Нурстат, Аракача, Кодай-оол, Ундүң олар улуг нормаларын ажыр күсседип турарлар.

ЧУРТТУҢ ЧАА ТУДУШКАЛАРЫНДА

Сталинград ГЭС-тиң тудушкунунда

Дөрт чүс чылдар мурунда Волганың солагай талакы эрининг Сталинград ГЭС-тиң тудуу эгелээн. Ол үр эвес хуусааның иштинде ында кайгамчык улуг ажилдар кылдынган. Заволжельеп он-он дөрбөлчө километрлерде Сталинградтың гидротудууучу участкалары калбарган. Ногаан ордулукта улуг өскерлишкенин болган. Волга—Ахтубаны сутта алзы бээр анаа дөмөйлөжир он-он ордулуктарының аразында турар ол ордулукту дугайы хөй эвес-ле кижилер билер турган. Ам ол аажок улуг тудушкун шөлү болу берген.

Ам ордулукта мях шилип кылдыр улуг комбинат, септелге-механиктиг мастерскаялар, автобазалар ажилдап турар. Бетон заводунуң баштайгы ээлчээ ажылап кырган, оң күжү дун-хунде 10 муң километр бетон болур. Ол бүгү бүдүрүлгө черлери чазагыг болгаш демир оруктар четкизи-биле тудушпашан. Ордулукта Пойнейная деп улуг демир-орук станциязы тургустунган, ынаар хүнүң-не тудугга хереглээр чүктөрлүг он-он вагоннар кээп турар.

Ногаан ордулукту Ахтубаның эрин болгаш ыгыл-биле тудуштурган чер моондак оруктар-биле калбак автооруктар чорутулаан. Олап мях, даш, бетон, арматура чүдүргөн машиналар соксаал чок чоруп турар.

Ордулукту дамчыштыр Волга-Ахтубаны тудуштурар каналдың хөй километр унуу бая эртен. Ону тудуштурар эштип чоруур чер казыкчылары—чер казар снарядтар касканнар. Ам ол суднолар чаа суг оруун—алды километр, сугландырган каналды казып турар, олап плотинаны болгаш гидростанцияны ойбушаан, волга парохоттары

чоруурлар. Чер казар № 501 болгаш 322 снарядтар ам ийи ай иштинде чүс-чүс чылдарда дегинмезен черни чаза тырып турарлар. Олар каналдык уундан бир миллион хире нормадан бугун чартык катал хөй довуракты үндүр тырткан.

Чер казар № 501 снарядтың начальниги Иван Рубежко баштаган экижажы эрткен айда бодуңуң планын 17 аяк хүннеринде күссеткен. Ам гидромеханизаторлар оон-даа бедик көргүзүлгө дээш социалистг чарышты калбарган. Хүнүң-не судна журналынга ээлчег начальнигтери норма 200—220 хуу күссетинип турарын бижип турарлар.

Каналдың уундан довурак үндүр казарында болгаш ону плотинаже аксып кириринеде Сталинградтың гидротудуунда эң күштүг чер казар № 1005 снаряд ажылагынын турар, оң начальниги эш Бовша. Ол машина бир шакта-ла муң кубометр довуракты үндүр казып турар. Өске экижажтар база-ла чедикшикниң ажилдап турарлар.

Гидромеханизаторларны тудугда чер казыкчыларының кол отряды деп адап турар. Эрткен чылын чер казар снарядтар-биле 18 миллион кубометр довурак үндүр казынган, харын-даа анаа-ла үндүр казынган эвес, а гидротехниктиг дерилгелер: чалдар, плотиналар база моондак оруктар салдынган. Гидромеханизаторлар онгарын болгаш өске-даа туруп турар дерилгелерин Волганың болгаш Ахтубаның үерлээр сугларындан моондактап камгаалаан. Олар бо чылын ам-даа хөйну кылдылар.

ГЭС-тиң эгелээр орнуун онгары анаа бүдүн хоорайжыгаш кире бээр хире ындагы улуг. Ол 75 гектар шөлдү эжелеп турар. Онгарының Волга-же талазында кезээнде ам экскава-

торлар-даа, чүбүң боттары дүжүрер автомашиналар-даа чок кайгамчык улуг шөлү бар. Оң бүгү довурак казынган болгаш үндүр сөөртүнген. Каш хүннер мурунда төлөвдел демдеткээшкени—34 метрин чедип алгаш, «Уралец» деп сөөлүг экскаватор чоруй барган. Ам ында бугу онгарын чарып эртер бетон сөөртүр эстакаданы дериири эгелээ.

Бир эвес онгарың бирги чартында чер ажилдары доозулган болза, ийги чартында—ам-даа үргүлчүлөп турар. Оң экскаваторлар чүбүң боттары дүжүрер автомашиналар ам-даа бир миллион хире кубометр довуракты казар болгаш чүдүрер уждурлугар. Чер казар бүгү техника ам ында барган. Ында Совет Эвилелинин Маадры Олег Кошевой аттыг № 613 «Уралец» ажилдап турар. Тудугда алдаржаан экскаватору экижаж чарышка бирги черни чаалап алган. Сталинградтың гидротудуунга ийи чөл иштинде ажилдааш, ол 1-300.000 кубометр довуракты каскан болгаш чүбүң боду дүжүрер автомашиналарга чүдүргөн.

Иванов Полжков, Павел Мещеряков, Николай Сычев болгаш өскелер-даа бригадирлээр экскаваторларның экижажтары дыка чедикшикнерин чедип алган. Оларның мажнанын база анаа туруп көрбөз. Анаа улуг дузаны довурак сөөртүп турар чүбүң боду дүжүрер автомашиналарын чолаачылары көргүзүп турар. Чолаачылар Георгий Рожков, Владимир Чернов, Иван Кованов, Александр Паршин болгаш өскелер-даа даалганы хүнүң-не ажыр күсседип, боттарының эки ажылы-биле экскаваторжуларың чедикшикни хандырып турар.

Унуңуң колдуунда орту үезинге чедир эриниң ашкан хем онгарже үр-

гүлчү агып чыдар, ынчалзажок, оон оорунда бетондан, кандан болгаш довурактан кылган иегелдиг моондак салдынган. Ол хирезинде-ле суг сынып эртип чыдар. Онгарны долгандырып салган суг чайладыр сорар насостар ону тудуп турар. Оларның хөй кезин 50 метр ажып турар те-рең сугну чайладыр сордурар уждурга таваржып турар. Суг чайладыр узуучулары тудушчуларың чагыс-даа катал берге байдалга таварыштырбаан. Оларның насостары шудур-луп ажилдап турар.

Ахтубаның бедик эринде, Волгадан алды километр черде Волжский — гидростанциянын тудушчуларының колдуунда-ла ээн черге чоктаа чаа тыпып келген хоорайы чыгып чоруткан. Ында ам он-он муң кижилер чурттап турар. Оң-оң калбак-делгем кудумчуларында хөй катпарлыг чараш бажынар көдүрүп турган. Эң эки бажынар

Аас-кежиктиг совет үеде ажилдаары болгаш чурттаары өөрүнчүг

Бистиң Тыва областың ажилчы чоннары карачангыс шын орук — колхоз оруун шилип алгаш, көшкүн амьдыралдан культурулуг чаагай сууржуң амьдыралче массалык-биле шилип турар. Көшкүн чонну сууржуң амьдыралче киирер дээш бистиң партиявыс болгаш чаазаавыс улуг сагыш салымшыкнын илергей-леп турар.

Бистиң Калинин аттыг көдээ ажил-агый артелиниң колхозчулары чыл бүрү-ле сууржуң амьдыралче он-ону-биле кирип, соок, культура чок өглерден адырып турарлар.

Колхозчу амьдыралга чурттап, ажилдаары дег аас-кежик чок. Мен, Калинин аттыг колхоз тургустунары билек-ле четикпей кирген мен. Колхозчуң тудуг сууржулга ажилын үдүзүниң-биле экижидери-биле бодумнуң бүгү күжүмнү болгаш билимин берип келген мен. 1949 чылдан эгелээш тудугнуң доктаамал ажилчыны болуп, тудутта болгаш бажының иштиги херекселдеринге херек-лээр нарын чүүлдерин (соңга караан, хаалга, стол, сайдай, шкаф) кылып турар мен.

Колхоз баштаар чери менээ чангыс-аай хевир-биле кылган бажыны тудуп берген. 1951 чылдан эге-

дээш культурулуг, чырык, чаагай бажыңа чурттаар аас-кежикти Коммунисттик партия, Совет чазаам менээ берген.

Чаа бажыны алгаш ооң иштиги культурулудары менээ улуг-ла харымсалгалык болган. Чүге дээрге, бажыңа амьдырап чурттаары өгден дыка ылгалдыр болгай. Бичангаш чаа бажыны алган дораан-на ооң иштиги херекселдерин культурулударыңа кол кичээниңиң салган мен.

Бажының иштиги үш чыл дургузунда дерип келдим. Бо талазы-биле менээ колхоз баштаар чери янзы-бүрү дузаны чедирген.

Ам мээң бажының ишти элээн культуружаан. Бажыны дозулап будаан болгаш үргүлчү чугайлап, ишти чуп турар бис. Бажының коьданында 0,35 гектар огород шөлүн бүрүң кажалап алган мен. Биде картофель, согуна, морковь болгаш өске-даа ногаа чүүлдерин тарып олурткан.

Бажының иштиги херекселдерин дерип алыры база-ла чугула айтырыг. Өгден бажыңа кирерде өгүң херекселин бажыңа киирбес. Бажыңа стол, сайдай, орунар болгаш өске-даа дериглер хереклетинер.

Бичангаш аңаа улуг кичээниңиң салганым-биле бажының иштиги дериглери элээн экижээш. Ам столдарлыг, сайдайларлыг, шкафттарлыг, демир орунарлыг, даараныр болгаш ырлаар хааржактарлыг болган мен. Бажының соңга карактарында ыяштар, чечектер тарып ногаанчыткан болгаш тускай херим кажажыгышты туткан.

Бажыңымда даштык, иштиги болушкуннары дыңнаар радио база бар. Радио-биле колхозчу амьдыралдык янзы-бүрү чедишкениниң бажыңым ишти үргүлчү дыңнап турар.

Мээң урууларым колхозчу амьдыралдык хайыраан культурулуг, чыдыр, чырык бажыңыңа чурттап, өөренир аргалык болганын чүңү-биле деңизер боор.

Нитиниң тудуг сууржулга ажилын сайзырадырыңа бодумнуң күжүмнү харамнамай берип, партия биле казактың колхозчуларын мурнунга салган улуг сорулгаларын боттандыраарыңа улам-на идеялиг ажилдаар мен.

И. ШОЙДАК,
Тес-Хем районда Калинин аттыг артелиниң колхозчузу.

Тараа суггарылдазы

Тараадан бедик, дүжүттү алыр дээш Улуг-Хемде Сталин аттыг колхоз 485 гектар тарааларыңиң бириг суггарылгазын дооскаш, ам ийгиги суггарылганы эки шынарлыг чорудуп турар.

Суггарыкчылардан М. Эзелчин, К. Хуурак, К. Бюрбю-Доржу, К. Ажы, Дакур-оол олар бүдүрер ажил нормаларын 130—140 хуу күүседип турарлар.

Колхозчулар чүгө тарааның суггарылгазын чорудуп турар эвес, харын ооң боктуг үнүштерин аштаарын база чорудуп турар. Бо ажилга херэжениңерден Д. Оржузмаа, К. Анай болгаш Дыгтык-кара олар идеялигиңиң көргүзүп турарлар.

Тываның ажилчы чоннарының Совет Эвилелинге каттышканындан бээр 10 чыл болган оюнга чедишкениң ужуражыр дээш суггарыкчылар чаа күш-биле ажилдап турарлар.

Т. ДАДАР-ООЛ.

Кызымак ажилдакчы

Улуг-Хем районун Хайыракан көдээ Советинде эмнелге салбырында эш Т. Дыжыкпан бодунун күлээлгелиг ажилын ак-сеткилдиг кылып турар.

Ол 1951 чылда областың фельдшер-акушер школазын эки доозуп үнгөн. Ол аарыг кижилерин ээлдек күлээп ап, эмчиниң дузаламчызын көргүзүп, чалаашкыннарже үргүлчү чоруп турар. Эң ылангыя ырак черлерде бо-ла четкен турар. Колхозчуларның кадыкшылдыг, культурулуг чуртталгазы дээш арыг-шевер дугайында, бажының чурунуң, чугайлаарының ужур-дузаны, идеялигиңиң, аяк-саваның культурулуг ажаалгазының талазы-биле тайылбырларын үргүлчү кылып, ону күүседирин негеп турар. Хей-нитиниң ажилдарыңа идеялигиң киржип турар.

Эш Дыжыкпан ам Эжим бажының чайлагларында малчынар аразында ажилдап турар.

М. БАГАЛДАЙ.

Шының материалдарының изи-биле

„Столоваяга болган таварылга“

Мындыг эге-биле № 135 (3072) «Шын» солунга парлатынган Самагалдай столоваазының четпес ажилының дугайында корреспонденцияны облпотребсоюзтун баштаар чегинге чугаалажып көргөн.

Самагалдай столоваазының директору эш Смешов ажилыңа харымсалга чок, чеменикчилерниң негелдезин хандырып шыдавайн турганы шын болуп илерээн болгаш Смешовту ол ажилыңдан дүжүрген деп облпотребсоюзтун нити чемениңге кылдызын эргелекчизи эш П. Бельх дыңнаткан.

ЭМЧИНИҢ СУМЕЗИ

ДДТ деп препарат

Порошок хевирлиг ДДТ деп препарат (дуст) клоп, таракан, быт, халыркара, моль, ымыраа, кымсык-каж, саргы болгаш сээк аймаа өске-даа халдавыр тардыкчыларын ууткаарыңа амгы үеде калбаа-биле ажыгалтынып турар. Ол болза, амьдыралга хоралыгларын хораннарыңа бодууда синиккен шынарнын үр (каш айлар чедир) кадагалатшыдаар.

Дустунуң ажыктыгы үстүндө илеретинген аарыг тардыкчыларын аңаа борашкан үезинде бодунар. Дуст оларның даштыкы кыш азы чалгынынын дамчыштыр организмче шилчээш, норма системаны билгиместедиптер.

Дуст кижиниң болгаш амьтаның даштыкы талазынга хора халдатпас. Ыңчалза-даа саржаганчак болгаш органиктиг (бензин, скипидар, ацетон, керосин) эзилдирилгелер үезинде ол хоран апаар, кижиниң болгаш амьтаның организмине шилчээш аймыл таварыштыр болур.

Дустунуң составында ДДТ-ниң дээштиг чүүлү 10 хууна, а 90 хууу өске (талык, каолина, чугай ышкаш) немелде чүүлдер ээлеп турар. Дустуну ажыглаарда ийи каг марла халчыгашты, шүүрлүг лаазаны азы резин урдурүкчүнү дамчыштыр доозуналдырар.

Дуст-биле быгты ууткаарда дүк аразын (кижиге 10—15 грамм) препарат ДДТ порошок-биле 30 минутта доозуналдыр пудралаар, дараазында чыгыг суг-биле саваннап чур, а хепке болза, дески кылдыр чашкаш хол-биле чодуп кааптар. Ооң-биле клоптарны ууткаарда,

бажының шалаларында, ханаларында чырык черлерни дургаар, мебель херекселдериниң кылдыгыңа чашкылап каар. Халырканы чидирерде бажының хемчээлиңге хамаарыштыр квадрат метрге-ле 10—12 грамм онаажыр кылдыр доозуналдырар. Тараканы оң уланчак черлерин колдадыр база-ла шак ыңчаар доозуналдырып ууткаар.

Сээктерни чок кылырда дустуну оларның бажыңа кирип келер, хонар бүгү-ле черлеринге чайын ай санында доозуналдырып турар. Албанаар черлерин база бок, чуунду төгөр оңгарларын, кажаларын кезээде шевергин тургуспушаан, сээктерин ууткаар дустуну доозуналдыр айда 2 катап чаштырар. Хеп үрээр моль дээр сээк аймаан база-ла шак иңдыг арга-биле, ооң чыгыр черлериниң квадрат метр бүрүзүңге 12 грамм дустуну доозуналча онаажыр кылдыр чаштырар. Сукно аймаа үнелиг хептерни үр шыгжаар үеде аңаа дусту чажып болбас, ооң хлору материалдың өңүн үрөп болур.

Порошок хевирлиг препарат (дуст) областың бүгү-ле аптекаларында, аптека кноскаларында, облпотребсоюзтун магазиннеринде болгаш санитар эпидемия станцияларында четчир саным-биле бар. Ону сатып алгаш, аарыг тардыкчыларын ымыраа-сээк аймаан ууткаарыңа чөп ажылаар, кадыкшыл, культурулуг чуртталга дээш, аарыгларын тыптыр чылдаганын чок болдулары дээш шиттирлиг демисежир херек.

Эмчи П. ЧЕРКАШИН.

Ногаа ажилы сайзырап турар

Шаандан бээр ногаа ажилын кылбайн турган Эрзин районун чамдык колхозтары бо чылын ногаа ажилын сайзырадыр талазы-биле багай эвес ажилдап турарлар.

«Сталинчы орук» колхозта эш Ч. Дамба бригадирлээн огород бригадазы кышкы үеде эгелээш-ле ногааларын ирик өдөктүг саважыгаштарга өстүрүп, ооң шөлүңге 60 тонна өдөкти, 10 центнер хүдүг төккен. Ооң түнелинде ол колхозта капуста, огуреттин, помидориун, морковтуң, свекланың, редисканың, согунаың, чесноктун үнүжү койчуг эки болуп турар.

Бригаданың кежигүнери ногааның чайгы ажаалгазын, суггарылгазын доктаамал чорудуп, ооң боктуг үнүштерин үргүлчү чүлүп аштап турар. Бо ажилга эштер Суваан, Доржу-Сүрүн, Кызыл-урут олар идеялигиңиң ажилдап турарлар. Олар хүн

нормазын 120—150 хуу күүседип келген.

Ногаа ажилын колхозка сайзырадыр талазы-биле колхозта партия эге организациязы (секретары эш Борбак-оол) колхозчулар ортузунга организациязы ажилдарын доктаамал чорудуп турарын айтыса чогуур.

Ногааларын ажаап алыр үези чоокшулап турарын барымдаалааш колхозчулар ногаа шыгжаар черин тудуун кылып турар болгаш оларның саваларын чазап турарлар.

Ногаа ажилын сайзырадырыңа кол кичээниң «Кызыл сылдыс» колхозу база салып турар. Ындыг-даа болза, ол ажилды «Чаа орук» колхоз ам-даа чедир үнелевейн турары-биле мыда ногааларын үнүжү багай болуп турар. Ногаа ажилды бүгү колхозтарга калбартыры эң чугула.

Д. ЧАМЗЫРАЙ.

БИБЛИОТЕКА ӨЗҮП ТУРАП

Сүт-Хөл районун Калинин аттыг көдээ ажил-агый артелиңге 1951 чылда библиотека ажыткан. Аңаа чүгөле 250 хире номнар турган болза, ам ном фонтузу 1.500 чедир өскөн

болгаш номчукчулар саны база чыл-бүрү өзүп турар.

Интеллектуалдык, школачылар, колхозчулар библиотеканың үргүлчүлүгү номчукчулары болуп турар.

О. ДЕЛГЕР-ООЛ.

Чурукта: Тес-Хем районда Калинин аттыг колхозтун колхозчузу эш И. Шойдак СЭКП ТК-ның июнь Пленумунуң доктаалын номчуп олурары. Фото С. Феоктистовтуу.

Чаа номнар дугайында

М. Я. Сонин. Бүдүрүлгеге бедик билигил ажилчыларын белеткээри-Күрүнеңиң политикаг ном үндүрер чери 1954 ч. арын 210, өртээ 3 рубль 55 коп.

Ук номда бистиң чуртувуска ажилчы күжүнүң төртүнүп өзериңиң системазында көскү черин ээлеп турар бүдүрүлгө ажилчыларын белеткээриниң болгаш оларның билин бедидериниң айтырыгларын тайылбырлап бижип турар.

Социализм дужунда ажилчы күжүнүң төртүнүп өзөр чорудушкунунуң капитализм дужунда ол чорудушкундан үндүзүниң-биле ылгалдым «Социалистг нитилелде ажилчы күжүнүң төртүнүп өзериңиң айтырыглары» — деп эгеле койчуг тодаргай-биле көргүскөн.

Бүдүрүлгеге бедик билигил ажилчыларын белеткээриниң талазы-биле совет күрүнеңиң чорудуп турар канчаар-даа аажок улуг ажилын тодаргайлап көргүзүп турар солун чижектерин автор бижип турар. 1941, 1942, 1943—үш чылдарын иштиңде бүдүрүлгеге ажилчылар белеткээриниң болгаш билиг бедидериниң аргазы-биле бүдүрүлгеге 11 миллион 670 муң ажыг ажилчыларын өөредип белеткээ. 1946—1948 чылдарын иштиңде 7 миллион бедик билигил ажилчыларын бүдүрүлгениң бодунга белеткээ, бешки беш чылдың баштайгы ийи чылдарында 15 миллион хире кижиле бүдүрүлгеге белеткелди болгаш билиг бедидериниң эрткен.

Бүдүрүлгеге белеткелди болгаш билиг бедидериниң хевирлериниң дугайында айтырыгың тускай эгеле чырыдып бижээш. Бүдүрүлгениң техникаг өөредилгениң кол массалыг хевир болза, Дөрткү беш чылдың дужунда үлетпүргө өөредилгени эрткен бүгү ажилчыларын 70-ден эвээш эвес хуузуң хаара тудуп тур-

ган бот-өөредилге болур деп автор айтып турар.

Кажан бөлүк өөренкичлер өөренер сорулга-биле бүдүрүлгени бригадаже чоруп турда ийикпе азы дуржулгалык бүдүрүлгени баштаган тускай техниктиг бригада тургустунуп турар болза, мындыг байдалда ол ышкаш бригадалыг өөредилгени база организастан болур.

Бүдүрүлгеден хоорук болгаш хоорук эвес-даа курстуг өөредилге калбак таралдыганы алган.

Ажилчыларын билин бедидер өөредилгениң эң-не массалыг хевир болза, бүдүрүлгени мурнакчы дуржулгалык школарыңа өөредилге болуп турар. 1946 чылдан 1949 чылга чедир 4 чылдың иштиңде мындыг школарга 5 миллион ажыг кижиле өөренген. Бүдүрүлгени мурнакчы дуржулгалык өөренкичтериниң база бир чугула хевир болур бот-боттарында өөренкичтериниң заводтар аразыңиң школарыңиң дугайын автор чугаалап турар болгаш оларның ажилының дуржулгалык тодаргайлап бижип турар.

Бүдүрүлгелерде ажилчыларын белеткелди болгаш мергежил бедидерини организастаныңиң айтырыгларында автор тускай эгени берип турар.

И. Лясников. ССРЭ-ниң үлетпүрүнүң тускай эртемниглерин белеткээри. Күрүнеңиң политикаг ном үндүрер чери, Москва, 1954 ч. арын 11, өртээ 1 рубль 25 коп.

Нома моон дараазында эгелер бар: 1. Бүдүрүлгениң хей ишти чорудушкунуңда тускай эртемниглерин ийи орну болгаш ужур-дузаны. 2. Совет интеллекциниң кадрларын тургузары. 3. Тускай эртемниглерге хереклетди тодаргайлаары. 4. Аныяк тускай эртемниглерин белеткээри болгаш хуваары.

Улус ажил-агыйының бүгү адырларын бедик билигил тускай эртем-

ниглерини кадрлары-биле хандырап талазы-биле, бистиң чуртувуска ортумак болгаш дээди өөредилгени сайзырадыр талазы-биле партияңиң болгаш казактың чорудуп келген канчаар-даа аажок улуг ажилыңиң дугайын автор чугаалап турар. Дээди болгаш ортумак өөредилге черлериниң база мында өөренип турарларын санының талазы-биле бистиң чуртувус делегейде бириг черин ээлеп турар. ССРЭ-ниң дээди өөредилге черлери болгаш техникумнары чыл бүрүде-ле 500 муң ажыг аныяк тускай эртемниглерин белеткеп үндүрүп турар. Бүдүрүлгеден хоорулдурбайн тургаш тускай эртемниглер белеткээри чыл келген тудум-на калбарып турар. Бот өөредилгеге болгаш кезээки дээди өөредилге черлеринде ам үеде 500 муң ажыг студентилер өөренип турар, а бот өөредилге-биле өөренер ортумак тускай өөредилге черлеринде болгаш кезээки техникумнарда өөренип турар өөренкичлериниң саны оон-даа хей.

ССРЭ-де тускай эртемниглериниң санының канчаар-даа аажок улуг өзүлдезин көргүзүп турар солун чурдагаларын автор көргүзүп турар. Революция мурнуңдагы Россияга бүдүрүлгениң техникаг чавыс бедидилгил турганының харазы-биле үлетпүрүнүң инженер-техниктиг ажилдакчылары-биле хандырыганы 1000 ажыкчыга 20 кижиден ашайн турган, а дайын мурнуңуң чылдарында 1000 ажыкчыга 100 ажыг инженер-техниктиг ажилдакчылар онаажып турар апарган. Дөрткү беш чылдың чылдарында чуртта тускай эртемниглериниң саны 1940 чылга турганыңиң деңизерге 84 хуу өскөн. Моон алгаш көөргө, бүдүрүлгеге ажилдап турар тускай эртемниглериниң нити санының бот-деңизин оон-даа артык өскөн деп чүве тодаргай.

О. Феофанов. Буржуаз культура империализм реакцияны албаны-

да. Күрүнеңиң политикаг ном үндүрер чери, 1954 ч. арын 162, өртээ 1 рубль 50 коп.

Делегейин чаа дайынны кысып үндүрер болгаш бүгү делегейин чыгыр тергидээрине, капиталистг ажык-кончаның чулуп чиринче чүткүп турар империалистг реакцияны кижиле көрөп хөөн чок планнарын боттандыраарыңа чепсек болуп турар буржуаз культураның кризисиниң дугайын бо ном чугаалап турар. В. И. Ленинниң «Буржуаз чогаалчының чурукчунуң, артистиң хостагалы дээрже, чүгө акшалыг шоодай-дан, хээлиден, акша-хөреңгиден чагдын чажырттыңан (азы чашпаа эзу-биле чажырттыңан) хостагалдыр» деп сурагыг чүүлүн чуруп көргүзүп турар дыкка хей тодаргай фактыларын автор көргүзүп турар.

Номада—8 эгелер бар: 1. Ийи делегей—ийи культура. 2. Империализм-териниң литературжу айбычылары. 3. Монополияларын бүрү-бүшкүүрү. 4. Кино дайын кысыкчыларының албанында. 5. Буржуаз театрларның көжгелериниң артында. 6. Атомчуларның хөгжүмү. 7. Уран-чурумалдык орунуга дүрүзүлүшкүн. 8. Буржуаз культураның камгалакчыларының буурап дүшкени.

Автор бодунун эң кичээниң АКШ-тың ирик чыдаан культуразын көргүзүринең угландырган.

Амгы үеңиң америк литературасын хевирлеп көргүспүшаан номун автору коргудушкуну, шпионажты, кижилерини массалык-биле утуктап чок кылырының чепсез мактап хөөредир-биле шуткутунган шак ыңдыг номнар АКШ-та калбак таралдыганы ап турар деп айтып турар. Кижилериниң аразыга өш-өжүнүн кысып үндүрүп, улус массаларын төөредип тургаш, оларны дайынны империалистг кысыкчыларының холдуңа дыңнагыр чепсээ кылырыңа чүткүп турар литературда болгаш уран-чүүлде реаксылыг агымшкынар болгаш школар Волд-стригтин башкарыкчыларындан хей хээли тө-

левирин ап чигеш, туразында байып калчаарлар турар.

Нома көөргөдип сыгап турар чаа номнарының аттары бо-дур: «Ассоциациелерге өлүм», «Бассейнде кижиле сегиз», «Чер кырында өлүм», «Кеземче чок үлгелдишик», «Коргунчүг өлүрүшкүн», «Пес чевеге», «Хөөргө мени уткуп алыңар» болгаш өске-даа ол ышкаш.

Америк империалисттер кижиле көрөп хөөн чок ол литератураны чүгө АКШ-та кижилериниң эвес, а харын ол ышкаш ооң девискээринден дашкаар турар чурттарын, АКШ-тың чыгыр кычы бөлүктөрүнүн аайын элдерин чоруп турар чашпаа чурттарда кижилериниң угаан меделерин хораннап төөредирине база ажыглар турар. Чүгөле 1951—1952 чылдарда Европаның болгаш Азияның капиталистг чурттарыңа 28.424 аттарың америк уруглар номнарын сөөртүп үндүрген деп автор айтып турар. Америк номнарын Англияже сөөртүп үндүрерин ийи катап көвүдээш.

Өлүрүкчү чоруктары болгаш өске-даа кеминг үлгелдишиктерини пропагандалаарын АКШ-та бичин уругларга болгаш оолдарга канчаар-даа аажок хей саны-биле тускай парлап үндүрүп турар «комиксы» деп адап турар улуг эвес номчу-гаштарда бижип турар. Ол «комиксыларын» аттары бо-дур: «Аныяк үлгелдикичлер», «Кижини аңнаары», «Үлгелдишик», «Өлүрүкчүлөр», «Дээрбечи» болгаш оон-даа өске. Америк парлаганың меделериниң өзү-гаар алырга, АКШ-та парлап үндүрүп турар бүгү номнарын 90 хууу ыңдыг «комиксылар» болгаш ол утукталыг литературалар болуп турар.

Ыңчаарга АКШ-та, өске-даа капиталистг чурттарда ышкаш, боттарыңа чогаалдарында тайбыңның улуг идеязын, улустарын найырамын, демократияны камгалап, карандыг дүмбей чорукка болгаш реакцияга удур туржуп турар депшигелде чогаалчылар база-ла бары билдирген. Оларнын номнарында АКШ-

тың болгаш өске-даа чурттарын империализмге удур, дайыңа удур демисежип турар демократтык чогаалчыларны чогаалдыга ажилдарыңиң дугайын чугаалап турар.

Нома АКШ-тын болгаш өске-даа империалистг чурттарын сатыныкчы буржуаз парлагаларын сойгалап илередип турар. 54 миллион кезек ажыг экзюмлярлыг хуң-бүрүде үнүп турар 1700 ажыг солуннар, недела санында болгаш ийи недела болгаш үнүп турар 10 муң ажыг төп болгаш 6 муң ажыг мөжулар сеткүүлдери империалистг идеологияны хораны-биле кижилерниң угаан меделерин хоп-кочунуң болгаш үгүлдүң аргазы-биле хораннап, оларны Совет Эвилелиңге болгаш улус демократиязыңиң чурттарыңа удур дайыңа кыгытыр турар. Ол бүгү парлагалар америк империалисттерден хамаарылгалык болгаш олардан акша мөңгүнүң ап турар.

«Кино дайын кысыкчыларының албанында» деп эгеле АКШ-та болгаш капитализм өске-даа чурттарында кино хоозун буржуаз идеологияны пропагандалыга чепсек болурунун ролон канчаар күүседип турарын көргүскөн.

Капиталистг чурттарда депшигелдиң кинематография итеп чүрүшкүңе таварыг турза-даа, ол Голливудтун буржас саялдарыңа тул чедишкениң демисежип турар деп нома көргүскөн.

База-ла буржуаз кино ышкаш, империализмниң идеологияг чепсезиниң ол-ла алдар чок ролон күүседип турар буржуаз театрларын буурап бадый турарын дугайын автор чугаалап турар. Чижээлеп ап көөргө, сөөлгү 20 чылдарың иштиңде АКШ-та театрларын саны 72 турганындан 26-га чедир кызырып баткан. Францияда 1939 чылда турган 500 театрларын орунда ам чүгөле 50 арткан. Австрияның Венада 14 улуг болгаш ортумак театрларын 9-уз халдыган. Бүгү Грецияда чүгөле 9 театрлар артып калган.

Батактың гидроэнергетиктиг белдириниң тудуушкунунуң дугайында

Болгарияның чазааның болгаш БКП ТК-ның доктаалы

СОФИЯ. Батактың гидроэнергетиктиг белдириниң тудуушкунунуң дугайында Болгарияның Министрлер Чөвүлелиниң болгаш Болгарияның Коммунисттик партиясының Төп Комитетиниң доктаалын июль 16-да чарлап үндүргөн. 1957 чылдың төңчүзүгө чедир ниити күчүзү бир чүс ийи муң киловаттан эвээш эвес бел-

дирниң электростанциясын тударын болгаш ажыгалга киирерин, а 1958 чылдың төңчүзүгө чедир немей 64 муң киловатты ажыгалга киирерин Министрлер Чөвүлели болгаш БКП-ниң ТК Электрофикация министрствозунга хүлээткен.

(СЭТА).

БУР-нуң өске чурттар-биле садыг харылзааларының калбарышкыны

ПЕКИН. Сяньхуа агенттелиниң дамчыдып турарың өзүгаар алырга, садыг харылзааларын хөгжүдөр дугайында кыдат төлээлер-биле чугаалжышкынар чорудар дээш Англиядан, Италиядан, Франция-

дан, Барың Германиядан, Швейцариядан, Бельгиядан, Голландиядан үлөтпүр болгаш садыг төлээлекчилери сөөлгү неделениң дургузунда Женевада чедип келгенер.

(СЭТА).

Вьетнам улус-биле француз улустуң эп-сеткил каттыштырылгазы

ПЕКИН. Сяньхуа агенттелиниң дамчыдып турары болза:

Вьетнамның информация агенттелиниң Женева корреспондентиниң дамчыдып турарын өзүгаар алырга, Женева чөвүлел хуралының ажылы эгелээн үеден бээр Вьетнамның Демократтыг Республикасының төлээлеринге француз улустуң 400 хире төлээлери келтирилээн. Сена болгаш Уаза департаменттериниң француз херэеженнериниң төлээлекчилери Вьетнамга тайбыны катан тургузарын деткири-биле муң-муң кижилер ат салган документини Вьетнамның Демократтыг Республикасының төлээлеринге тудушканнар.

Сен-Денин чонунуң төлээлекчи фашизмге удур француз шимчээшкни киржикчилериниң үндүргени значок-демдээн вьетнам төлээлерге тыыскаан.

Ол значок-демдэкти Вьетнамның Улус армиясының дайынчызынга дамчыдып бээрин ол төлээлекчи дилээн.

Француз докерылериниң болгаш дем-орукчуларын төлээлери Женевага үш өңүтү кожоаны эккелгенер. Индий-Кыдатта дайынны эң дүрген соксадыр дугайында негелделерин деткири-биле 3 муң кижиниң саган аттарын мыда чыгган болган.

(СЭТА).

Вьетнамның херэеженнериниң Француз херэеженнерге байыры

ШАНХАЙ. Вьетнамның информация агенттелиниң дынадып турарын өзүгаар алырга, Францияның национал байырлалын холбаштыр Вьетнамның херэеженнериниң Национал Эвилели июль 14-те француз херэеженнериниң эвилелинге байырыг бирик чоруткан, мыда чугаалап турары болза:

«Европаның камгалал нитилежилгези» дээрин тургузарын оралдап турар империалисттерниң боддаларын бодунуң чаңчыларынга шычы француз улус үзүп шыдаар болгаш Индий-Кыдатта дайынны уямдыктырарын база калбартырын бодап турар америк агрессия күш-

терниң оралдажышкынын буурап дүжүшкүнү хандырар дээринге бүзүрүп турар бис.

Амгы үеде Женева чөвүлел хуралы база Тунг-Жиада Вьетнамның улус армиясының болгаш француз эвилелиди чепсектиг күштериниң дээди командьлал черлериниң аразында чөвүлел хурал эрттип турар. Бистик өг-бүделеривиске тайбың база дагып эеп келзин дээш тайбыңчылыкта дугайында чугаалажышкынарның эң дүрген чедикшикниң болуру дээш идеякелгид демисежирин азаап тур бис.

(СЭТА).

Италияда антидемократтыг соңгулда хоойлузун массаларның ыйышкыны-биле күш чок болдурган

РИМ. Мажоритарлыг соңгулда системазына үндэзилгезинге 1953 чылдың антидемократтыг «соңгулда хоойлузун» күш чок болдурар дугайында Ненниниң хоойлу төлөвилелин июль 14-те итали сенат чүүдүг деп көргөн. Ненниниң хоойлу төлөвилелиниң талазы-биле кым-даа өсө албаан болгаш ол бир үн-биле хүлээп

алдынган. Сенатор коммунистер болгаш социалистер бадылаашкынының түнөөлдерин адыш часкаашкыны-биле уткааннар. Бир тээ 1953 чылдың соңгулда хоойлузун депутаттар палатазы күш чок болдурган төлээде, ону оон ыңай күштүг деп санаваас.

(СЭТА).

Улус демократиясының чурттарында көдээ ажил-агый бүдүрүлгезиниң өзүлдези

Албанияның, Болгарияның, Румынияның, Венгрияның, Чехословакияның болгаш Польшаның ховуларын да чаагай дүжүт быжып турар. Часкы хову ажылдарының эгелээрин дыка саадаткан агаар-бойдузун таарымча чок байдалдары турза-даа ол чедип алдынган. Улус демократтыг чурттарың тараачынарына күрүне дузалаан. Көдээ ажил-агыйлыг районнар дыка хөй чаа техникалык, ооң иштинде Совет Эвилелиден акы-дуума дузаламчының чуруму-биле чоруткан техниканы база алганнар. Ол чорук часкы тарылга компанияны чедикшигин чорударын хандырған. Албанияның тараачынары эртен чылдындан 18 хуу хөй шөлдү тарааннар. Чер болганга тарылга бедик агротехниктиг деңгелге эртен. Чижээ, Чехословакияга кызылгаст тарылганың 78 хуузу ханакарактар болгаш кызы оодуруглай тарыыр арга-биле чоруткан.

Ажылчы чоннарның амьдырал деңгелин шийтирилди-биле бедидер дээш демисешпешаан, улус демократтыг чурттарын коммунисттик болгаш ажилчын партиялары база чактарчы көдээ ажил-агый бүдүрүлгезин чөөккү 2—3 чылдарда шийтирилди-биле көдүрерин чедип ат турарлар. Көдээ ажил-агыйн хөгжүдүрерин айттырлары бо чылдың бирги чартында Болгарияга, Польшага, Венгрияга, Чехословакияга болгулган партия съездилериниң кичээгенин төвүнге турган.

Чижээ, Польшаның Каттышкан ажилчын партиясының ийги съез-

дизи 1954—1955 чч. кол аш-чем культураларының чымдазын барык-ла 12 миллион тонна чедир көвүдүлгезин, мийыстыг бода малдың баш санын 8 миллионга чедирериче, а хаванын 11 миллионга чыла чедирериче көдээ ажил-агыйн ажилдакчыларын кыйгырган. Чехословакияны күш-ажылчы тараачынары бо чылын көдээ ажил-агый продукциян эртен чылга бодарга 12 хуудан ажыр көвүдөдир дээш демисежил турарлар.

Көдээ ажил-агыйн хөгжүдүлгезинге бюджет чырыгдалдары улус демократияны чурттарында үзүктел чок өзүп турар. Чижээ, ол сорулгага капитал салышкыны Албанияга бо чылын эртен чылдынга удур барык-ла үштүң бир хуузу хире өскөн, Румынияга—60 хуу, Венгрияга—ийи катал, Чехословакияга—ийден ажыг катал өскөн. 1955 чылда Польшага ийди капитал салышкыны бо чыл-биле деңгээрге, 80—100 хууга өсөр.

Көдээ ажил-агый бүдүрүлгезин хөгжүдүреринге машина-трактор станцияларың ролю хун келген тудуна бедип турар. МТС-тер болза, көдээ ажил-агый каттыжышкынынарынга болгаш тараачынарга чүгле ажил-агый болгаш экономика дузаламчызын үнер дөзү эвес. Олар дүргени-биле көдээ районнарны культурулуг болгаш политиктиг төптөрү болуп берип турарлар. Амгы үеде Чехословакияның чагыс аай көдээ ажил-агый кооперативтеринде ажилдың 50 хевирлерин МТС-тер күүседип турарлар. Хуу ажилдыг тараачынарың калбак массалары

В. М. Молотовтуң А. Иден-биле беседазы

ЖЕНЕВА. Июль 14-те ССРЭ-ниң Даштыкы херектер министри В. М. Молотов Женева чөвүлел хуралының айттырларынга хамаарыштыр Ве-

дикобританияның даштыкы херектер министри А. Иден-биле беседа кылган.

(СЭТА).

В. М. Молотовтуң П. Мендес-Франс-биле ужуражышкыны

ЖЕНЕВА. Июль 15-тиң кежээпилде ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының бирги оралакчызы болгаш ССРЭ-ниң Даштыкы херектер министри В. М. Молотов Женева чөвүлел хуралында чугаалажып турар айттырларын талазы-биле Францияның даштыкы херектер министри П. Мендес-Франс-биле үрүлчүлөдүг беседа кылган.

Беседа француз төлээлериниң турар бажынынга эрткен. В. М. Молотовтуң алдары дээш П. Мендес-Франс дүштеки шайлага тургускан. Женева чөвүлел хуралында ССРЭ-ниң, Францияның төлээлериниң кежигүнери болгаш чөвүлелчилери база беседага олурушкан.

(СЭТА).

В. М. Молотовтуң Кришна Менон-биле ужуражышкыны

ЖЕНЕВА. Июль 16-да ССРЭ-ниң Даштыкы херектер министри В. М. Молотов совет төлээлериниң турар бажынынга Индияның хөй-ниити ажил-

дакчызы Кришна Менон-биле ужурашкан.

(СЭТА).

Лаостуң болгаш Камбоджаның даштыкы херектер министрлери-биле Чжоу Эн-лайның беседазы

ПЕКИН. Сяньхуа агенттелиниң Женева корреспондентини июль 14-те Кыдат Улус Республикасының Даштыкы херектер министри Чжоу Эн-лай Лаостуң даштыкы херектер министри Фуи Сананикогеге чоран.

Июль 15-те хуннун ийги чартында Чжоу Эн-лай Камбоджаның даштыкы херектер министри Тен Фаңга чоран.

(СЭТА).

ССРЭ-ни, Белоруссияны болгаш Украинаны ЮНЕСКО-нуң кежигүнүгө хүлээп алган

ПАРИЖ. Франс Пресс агенттелиниң Венециядан дынадып турарын өзүгаар алырга, ЮНЕСКО-нуң күүсеки комитетиниң (өөредилгениң, эртеминик болгаш культураның айттырларын талазы-биле Каттышкан Националарның Организация-

зының) Венецияга болуп эрткен 38-ки сессиясы Совет Эвилели, Белоруссия ССР-ни болгаш Украина ССР-ни ЮНЕСКО-нуң кежигүннеринге бадылаашкы чокка хүлээп алган.

(СЭТА).

Профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының бүдүрүлгө килдистеринде

ВЕНА. Профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының секретариатының дынадып турарын өзүгаар алырга, июль 12—14 хүнеринде Венага транспорттуң, порттарың болгаш балык тывыжының ажылчы чоннарының профэвилелдериниң делегей каттыжышкынының (бүдүрүлгө килдизиниң) административтик комитетини хуралы болган.

Барың Европаның транспортунда кризистик барын бюро демделгезин «Барың Европаның транспорт каттыжышкыны» дээриниң ажил-чорудулганың түнөөлине Францияда болгаш Бельгияда хөй чүс километр дурттуг демир оруктар анаа туруп турар; деполар, мастерскаялар,

вокзалдар хагынып турар. Ол чорук 1953 чылдың төңчүзүнде Францияның демир орук ажылдакчыларындан 112 муң кижини кызырарыга, Барың Германияга 50 муң кижини үндүреринге, Италияга демир орукчуларын 179 муң турганындан 163 муң кижини чедир эвээжидиринге чедирип келген.

Транспорт ажылчы чоннарының хөдөлүшкүннериниң чагыс эвин организаастар сорулга-биле административтик комитеттин бюрузо Барың Европа чурттарын транспорт ажылчы чоннарының профэвилел конференциязы эрттирерин шийтирилээ.

(СЭТА).

Поль Робсонга даштыкы үнер чөпшээрелди Күрүне департаментини бербээн

НЬЮ-ЙОРК. Ассошиэтед Пресс агенттелиниң Вашингтон корреспондентиниң дынадып турарын өзүгаар алырга, күрүне департаментиниң төлээлекчизи концертерттер кы-

лып, даштыкы үнери-биле Поль Робсонга чаа паспортту амгы үеде күрүне департаментини бээрин бо-давай турар деп меделгезин.

(СЭТА).

Даштыкы политика талазы-биле Англияның общиналар палатазында саналдар

Этлинниң чугаазы

ЛОНДОН. Лейбористтик партияның парламент фракциязының баштың Этлин, июль 14-те даштыкы политика айттырларын талазы-биле общиналар палатазынга саналды ажыдып тургаш, америк политиканың дерзин угланышкынын шүгүмчүлээ.

Пресс Ассошиэти агенттелиниң меделээп турарын өзүгаар алырга, Вашингтонга чоран дугайында премьер-министр Черчилльдиң июль 12-де кылган меделгезинге хамаарыштыр чүве чугаалап тургаш, Этлин мынча деп чугаалаан: «бистик политикавыстың кол идеялери—Каттышкан Националарның Организациясы. Ынчаарга Каттышкан Штаттарда, бодап көөрге, КНО-ну колдуунда-ла идеологтуг дайынга чепсек кылдыр көрүп турар аяныг, элээн саалдарлыг бөлүк бар ышкачтыр».

Этлин оон ыңай бодунуң чугаазына мен бодум—коммунизмниң дайыны мен, ынчалза-даа «тайбың кожа-хөлбө» чурттаарына бүзүрүп турар мен» деп чугаалаан.

Фостер Даллес биле Беделл Смиттиң Женева чөвүлел хуралын каалкаш барганын Этлин сагыш-чованыч факт деп санап турар.

Этлин мынча дээ: «бир эвес бис Индий-Кыдатта дайын чорудулгаларын соксадырын азы тайбыңчыдылганы чедип аптар болзувуса, ынчаарга Корея дугайында айттыр дөмө-ле дыка берге айттыр болуп хевээр артып калыр деп чүвени минир ужурут бис. Мен бодап көөрүмгө, бо айттырары шийтирилээри Кыдатка Аймыл чок чоруктуң чөвүлелинге олут бээриниң болгаш Формозаның айттырлары-биле шуут харылзаалыг болуп турар-дыр. КНО-га Кыдатты хүлээп албайн турарын оппозиция шын эвес, бодап чок болгаш Каттышкан Националарның принциптерин чөрчүп турары ол деп санап турар.

Коммунисттик Кыдатка удур дайынның дугайында Чан Кай-шини эрге-чагыргага катан келдирерин бодап үрүлчүлөшүшүрүп турар чамдык изиг баштар бар-ла—ынчал-

за-даа олар хөй эвес дээринге идеялар мен. Дайын талазы-биле алдырга—ол дээрге мугулай чорук, а политика талазы-биле алыр болза—ол дээрге төвүгүн дуржулгаларын херекке албайн турар чорук-тур деп санаар мен».

Европага хамаарыштыр чүве чугаалап тургаш, Этлин: «европаның камгалал нитилежилгезиниң дугайында керээге бир эвес олар ат салбас болза, ол ындыг күрүнелерге америк дузаламчыны соксадыр деп санап турар турар-дыр, ынчаарга оппозиция болза, Европа күрүнелеринге күш-биле кыжанып-даа, сан-хөө талазы-биле ыйышкы-даа кылып турарына удурланып турар—деп меделгезин».

Гватемалага удур агрессияны дугайында Этлинниң меделгезин лейбористтик депутаттар чүүдүгүзүңгөн кыйгылар-биле уткуп алган. Этлин мынча деп чугаалаан: «Ол агрессия деп чүве черле тодаргай. Азияда агрессияга хамаарыштыр бир турушту элээш, а Төп Америкада агрессияга хамаарыштыр өске турушту элээп болбас. Гватемала дыка эп чок болгаш сагышка ачыг сактышкынын артырып каан деп коргуп турар мен, чүд дээрге, чамдык таварылгаларда коммунизмни көөр хөөн чок чорук шынап-ла Каттышкан Националарның принциптеринде бедик кылдыр салдынып турар ышкаш кылдыр бодандыртынып турар».

Этлинниң бодунуң чугаазы-биле алдырга, «бүгү цивилизацияның кырында диргелди келген аймыл» болуп артып калышсаан турар водородтуг бомба дугайында чугаалап тургаш, Этлин мынча деп меделгезин: «Премьер-министр бо айттырарын президент-биле чугаалажып көргөн боор деп бодап турар мен. Бир эвес ындыг чугаалажышкынының организастап болур чүве болза, ону дээрги Маленков-биле чугаалажырының өйү келген деп санап турар мен. Ону сонгаарлатканының кандыг-даа уткамы чок деп мен шуут бүзүрүп турар мен».

(СЭТА).

Черчилльдин чугаазы

ЛОНДОН. Клемент Этлинниң чугааларына харыламышаан, Англияның премьер-министри Черчилль июль 12-де общиналар палатазына чугаалааны ышкаш, КНО-да Кыдат Улус Республикасының олдуун тысыр дугайында айттыртыр хамаарыштыр бодунуң бодалын база дагып дапкылаан.

Черчилльдиң Г. М. Маленков-биле ужуражыр дугайында Этлинниң саналына харыламышаан, Черчилль ол темага хамаарыштыр мурунда чугаамга немей сөглээр чүвем чок деп чугаалаан.

Европаның камгалал нитилежилгезиниң дугайында керээн Франция күштүг болдуруп бадылаар, бадылавазындан хамаарылга чокка Барың

Германияны катан чепсеглээр апарар деп Черчилль чугаалап турган.

Бодунуң чугаазының соонда Черчилльдиң меделгезини болза:

Бир эвес Европаның камгалал нитилежилгезиниң дугайында керээ күштүг болдуруп бадылатынмас болза, олар Европаның камгалал нитилежилгезини тургузарының дугайында керээден бонн дугуржулгазын актылааш, боттарының сорулгаларын экизи-биле чедип алыр деп англи болгаш америк чакатар ындыг түнөөлге келген. Бир эвес ол болдунар чүве болза, ону ол дугуржулгаларга ат салган күрүнелериниң чөпшээржилгези-биле кылыр ужурут.

(СЭТА).

кээри калбарып турар. Болгарияда күш-ажылчы кооператив чер ажылының удуртуу ажилдакчыларын дээди школазын Софияда тургузган. Ол школа кыска хуусааның дургузуна 830 тускай эртемингерин үндүргөн. Румынияда көдээ ажил-агый техникумларында болгаш дээди школарында аңгы-ла, муң-муң кижилер боттарының мергежилни бедидип турары үш чыл хуусаалыг агротехниктиг курстар ачылдып турар. Польшаның беш дээди көдээ ажил-агый школалары болгаш 150 ажыг техникумнары көдээ ажилдаар агротехниктерин, мал эмчилерин, гидромелиораторларын, механизаторларын белекел турар. Адаа 1954—1955 өөредилге чылында ийи чыл өөредилге программалыг көдээ ажил-агый механизациязының 90 ажыг школалары ачылдып эгелээр ужурут. Улус демократиязының бүгү-ле чурттарында көдээ черлерде ызы-бүрү, кыска хуусаалыг, лекторилер курстарының четкизи калбарып турар.

Сөөлгү үениң дургузунда Чехословакияга, Польшага, Венгрияга болгаш улус демократиязын өске-даа чурттарына күш-ажылчы тараачынарың материалдыг байдалын экижидеринге утланган дыка хөй хемчеглерин боттандырған. Ындыг хемчеглерин аразында—үндүрүг чингелдери, көдээ ажил-агый продукцияны контрактияларын байдалдарын экижикени, ажил-агый, чуртталга тудуунга узун хуусаалыг чызын тысып турары кирип турар. Улус демократиязының чурттарының көдээ ажил-агый ажылчы чонунуң чаагай амьдыралын улам ыңй көдүрерин хандырар.

В. ПИЩУЛИН.

Харысалгаалыг редакторуң ораалкашы М. Н. ЛЮНДУП.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕСИ: Кызыл, Штеиниян вулукчузу, бажык 3. ТЕЛЕФОНЫ: Харысалгаалыг редакторуңуң 3—62, харысалгаалыг редакторуңуң оралкашының, латвияг амыдырал редакторуңуң 3—88, харысалгаалыг секретарының 3—68, пропаганда болгаш көдээ ажил-агый үлөтпүр болгаш транспорт, чаага килдистериниң, бухгалтерияның 4—98, иштинги информация килдизиниң—3—65.